

Alarich és a Templomok

POSZLER GYÖRGY
irodalomtörténész

Már csak két év, és kétezer éve lesz, hogy felkelt a betlehemi csillag. A megszületett Jézushoz vezette a napkeleti bölcseket. Csoda lehetett. A csillag keletről nyugatra mozgott. A Holt-tenger keleti partjáról Jeruzsálembé. És északról délre mozgott. Jeruzsálemből Betlehembe. Csak ott adhatták át ajándékaikat. Aranyat a királynak. Tömjént az Istennek. Mirhát a szenvedőnek. Ebből születte a kereszténység. Égi csodából. Földi királyságból. Újjászületett Istenségből. Emberi szenvedésből.

És átalakította a világot. Mindezekből együttesen összeforrvá. Létrehozván a keresztény Európát. Majd ebből kisugározva a keresztény Amerikát, Ausztráliát. Meg Ázsia és Afrika keresztény foltjait. Hogy közeleg a csodás-jelképes születés kétezer éve, gondolkodnom kell. Mi volt, lehetett ebből az enyém, és mi nem.

Enyém lehetett — talán — a kereszténység kultúrájából valami. Nemcsak közvetlenül, hanem közvetetten is. Közvetlenül a kereszténység nagy jelképrendszeréből. A Biblia etikájából és esztétikájából. Az Ószövetség történetéből és alakjaiból — ahogy képzőművészetben, zenében és költészetben ezer formában és alakban máig tovább élnek. Törvényt tartalmaznak. Amiből jog lehet az intézményekben, erkölcs a magatartásokban. Az Újszövetség elbeszéléseiből és példázataiból — ahogy szertartásokban, szervezetekben, hittételekben máig tovább élnek. Mércét tartalmaznak. Amiből ítékezés lehet az intézményekben, lelkiismeret a magatartásokban. Közvetetten mindabból, ami e jelképrendszerből a mindennapi életbe leszűrődött. Az ember és ember közötti viszonyok, a család, a szerelem, a barátság és általában az emberi együttélés hajszálérhálózatában. Ami a mindennapi életet humánussá és elviselhetővé teheti.

Mert érdemes a kétezer év távlataiban is végiggondolni. Kultúránk alapjaiban keresztény kultúra, legalábbis minden elemében a kereszténységtől áthatott-átszótt kultúra. A magas kultúra időtlen remekétől a hétköznapi kultúra pillanatnyi megnyilatkozásáig. Vagy a kereszténység jegyében, vagy a kereszténység ellenében született. Akár tudatában vagyunk ennek egy gótikus katedrálisban. Akár nem vagyunk tudatában egy triviális szituációban.

Nem lehet enyém — valószínűleg — a kereszténység világmagyarázataiból valami. Az egyéni-személyes változat igen. A közös-általános változat nem.

Az egyéni-személyes változat igen. Mert ma is megrendít a mítosz. Az ember az ajándékozott-kollektív üdvösséget az összlők bűnében elveszítette. De az ember a megszerezhető-individuális üdvösséget a Megváltó kínhalálában visszanyerte. Ettől kezdve rajta múlik az üdvösség. Hagyományosan égi-isteni boldogságban. Vagy nem hagyományosan földi-emberi kiteljesedésben.

A közös-általános változat nem. A nagy történelemmagyarázat. A kereszténység átfogó „elbeszélése”. Amit a legszebben Ágoston fogalmazott meg. Isten városáról. Hogy a história a föld és az ég, a Sátán és az Isten városa küzdelme. Amiben a rossz biztosan veszít, a jó talán győz. Nem a tanítás erkölcsi magvában nem hiszek, hanem az egységes történelemmagyarázat lehetőségében.

Vagyis a nagy „elbeszélésekben” való hitem rendült meg. Az ember fokozatos felnövekedéséről szóló, felvilágosodás ihlette „elbeszélésben” és az egyetemes jó győzelméről szóló, kereszténység ihlette „elbeszélésben” is. Megvannak a magam részleges, kisebb érvényű, de makacsul őrzött „elbeszélései”.

Található viszont Ágoston „elbeszélésében” egy megrendítő mozzanat. Alarich feldúlta Rómát. De megkímélte a keresztény templomokat. Bennük a védelmet kereső keresztényeket és pogányokat is. Nos, erről van szó. A templom teremtette aura, a hit adta karizma lefogta a barbár kezeket. Ebben szeretnék hinni. És mindenek után és ellenére hiszek is. Az Isten háza, intézménye, tanítása szent védelmében. Hogy óvja az övéit és nem övéit egyaránt. A gazdaggal, erőssel, üldözővel, vaddal, kirekesztővel szemben a szegényt, gyengét, üldözöttet, szelídet, kirekesztettet. Hogy megállnak előtte a barbárok, és leeresztik a fegyvereiket. Hogy védelmet találunk benne minden szellemi és anyagi rossz szal szemben. Ha sor kerülhet rá. Én is, Te is, Ő is. Vagyis mi, mindannyian.

Ezt jelenti nekem a harmadik évezred küszöbén Jézus. Közhely, de szent közhely. Ezért leírom: a szeretet és jószág kipusztíthatatlan hatalmát.

És leírok még valamit. Misztikus, de szerény jelképnek számom. A napkeleti bölcsek hárman lehettek. Hiszen három ajándékot hoztak, amikor követték a csillagot. Jézus két napot pihent a sírban. Ahova az arimateai József temette. És a harmadik napon feltámadt. Az emberiség két évezredben kereste a jobbat vagy vesztette el. Hátha a harmadik évezredben feltámad és megtalálja. Ha így lenne, Jézus jelképe nélkül nem tehetné. Hogy is mondja Pilinszky?

*„Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszűnhetett dobogni szíve —
Harmadnapon legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die.”*